

A NEMZETBIZTONSÁG DOKTRINÁJA ÉS A GEOPOLITIKA A CHILEI FASISZTA RENDSZER IDEOLÓGIÁJÁBAN

A nemzetközi méretekben folyó osztályharcban – s ezzel mind az imperialista, mind az antiimperialista stratégia számot vet – nagy szerepet játszanak az ideológiai kérdések. Ezek fokozatos előtérbe kerülése napjainkban világosan megfigyelhető. Érvényes e megállapodás Latin-Amerikára is, ahol a hatvanas évek elejétől tett szert különleges jelentőségre az átfogó politikai elmélet igényével fellépő nemzetbiztonság doktrínája és a hozzá kapcsolódó geopolitika. „Azt gondoljuk – írja Antonio Cavalla mexikói politológus –, hogy az úgynevezett nemzetbiztonság ideológiája a jelenlegi korszakban közel került ahhoz, hogy az imperializmus és a nemzetközi burzsoázia hegemon szektorai globális ideológiájának szerepét betöltse.”¹

A doktrína iránt megnyilvánuló kivételes figyelem magyarázata, hogy a latin-amerikai társadalmak alapvető problémáira keresi a választ. Többek között arra, milyen a viszony a biztonság és a fejlődés, a fejlődés és a nemzet valamennyi tagjának jólétét eredményező növekedés és a társadalmi haladás között. Robert MacNamara, az USA volt külügyminisztere, a Világbank elnöke, a kérdés egyik szakértője írja a hatvanas évek végén spanyolul is megjelent könyvében: „A biztonság-fejlődés, és fejlődés nélkül nincs biztonság. . . A fejlődés – a gazdasági, szociális és politikai haladás.”²

Golbery do Couto e Silva brazil katona-teoretikus, az egyik legnevezebb latin-amerikai geopolitikus számára is a Nemzetbiztonság az alapprobléma. A keresztény nyugat és a kommunista kelet között folyó totális, globális és permanens háború miatt erős nemzeti hatalom kiépítését javasolja. A biztonság követelménye azonban nála is ütközik a jólét és a szabadság iránti igénnyel. „A dilemma újból – hangsúlyozza – a jólét és a biztonság, ahogyan arra már Göring a múltban, . . . ismertté vált <több ágyú, kevesebb vaj> jelszavával rámutatott.”³ Golbery a problémát úgy oldja meg,

¹ Cavalla, Antonio-Chateaux, Jorge: La Geopolítica y el fascismo dependiente. Casa de Chile, 1978. 119. old.

² MacNamara, Robert: La esencia de la Seguridad. Barcelona; México, 1969. 161. old.

³ Golbery do Couto e Silva: Geopolítica do Brasil. Livraria José Olympio Editora, Rio de Janeiro 1967. 13. old.

hogy egy, a szabadság és a tömegek jóléte korlátozásán alapuló nemzetbiztonságot tételez fel. A hatvanas évek elejétől tehát a latin-amerikai uralkodó körök számára ismét döntő fontosságúvá vált a biztonság és a fejlődés egymáshoz való viszonyának, tartalmának, s az azt veszélyeztető tényezőknek a meghatározása.

Ehhez gazdasági, politikai és katonai segítségen túl ideológiai támogatást is kaptak az Egyesült Államoktól. Az USA-ban a II. világháború után hirdették meg a kommunizmus elleni harc kontinentális védelmét. Ennek jegyében jött létre 1947-ben az Amerikaközi Kölcsönös Segélynyújtási Szerződés (Riói Paktum) és 1948-ban az Egyesült Államok befolyását megszilárdító Amerikai Államok Szervezete.

A hidegháború éveiben az USA és a latin-amerikai államok vezető köreiből uralkodóvá vált a világ bipolaritásáról vallott koncepció. Ennek értelmében az emberiség két, egymással antagonisztikusan szembenálló részre szakadt. Ahogyan Golbery do Couto e Silva tábornokot idézve már említettük: a totalitárius marxizmus által uralt keletre és a keresztény civilizációt védő nyugatra. Ekkor alakul ki a nemzetbiztonságnak az a felfogása, amelynek középpontjában a kontinensnek a kommunizmustól való megvédése áll. Ebben az időben válik elfogadottá Nicholas J. Spykman-nak, az amerikai geopolitika atyjának a modern háborúról vallott felfogása is. Eszerint: a modern háború „totális háború, a nagy háborús erőfeszítés a katonai, a politikai, a gazdasági és az ideológiai tényezők kombinációja és integrációja. . . a totális háború permanens háború.”⁴

Spykman gondolatai hatottak a chilei geopolitikai képviselőire is. Cañas Montalva tábornokra éppen úgy, mint Pinochetre, aki 1976. szeptember 11-i Elnöki Üzenetében egészen konkrétan a marxizmussal szemben folytatott újszerű hadviselésről beszél. Meghatározza azonban a nemzetbiztonság lényegét is. Ennek értelmében: „A nemzetbiztonság . . . úgy jelenik meg, mint egy olyan koncepció, amely nem csupán az állam területi épségének, hanem különösen azoknak az alapvető értékeknek a védelmére hivatott, amelyek a nemzeti hagyomány lelkét adják, s amely nélkül maga a nemzeti identitás szűnne meg.”⁵

Igen lesújtó a munkásmozgalom ideológiájáról alkotott véleménye. „A marxizmus – mondja – nem egyszerűen a történelem folyamán létezett oly sok téves doktrína egyike. Nem. A marxizmus egy, a lényegénél fogva perverz doktrína. Azonkívül állandó agresszió ma a szovjet imperializmus szolgálatában. . .”⁶ Pinochet nemzetbiztonság-felfogásából és marxizmus

⁴ *Cavalla, Antonio-Chateaux, Jorge: La Geopolitica y el fascismo dependiente. Casa de Chile, 1978. 43. old.*

⁵ *El Mercurio 1976. szeptember 12.*

⁶ *Uo.*

ellenességéből következik korunk háborúiról alkotott – Golbery do Couto e Silva tábornokéval rokon – koncepciója. Ennek újdonsága abban van, hogy szükségességét a marxista eszmék térhódításával magyarázza és a kontinentális védelemmel szemben a belső felforgatás elleni harcot helyezi előtérbe. Mivel „. . . az állandó agresszió e modern formája a nem hagyományos háborúnak nyit teret, amelyben a területi inváziót az állam belülről történő ellenőrzésének szándéka helyettesíti. E célból – hangsúlyozza – a kommunizmus egyidejűleg két taktikát alkalmaz. Beszívárog egyrészt a szabad társadalom olyan életsejtjeibe, mint az egyetemi és értelmiségi központok, a munkásszakszervezetek, a nemzetközi szervezetek, – sőt, mint láthattuk – egyházi szervezetek.

Előmozdítja másrészt a zűrzavar valamennyi formáját. Az anyagi zűrzavart utcai zavargások formájában. A gazdasági zűrzavart demagógia és az inflációs nyomás eszközével. A társadalmi zűrzavart az állandó sztrájkokkal. Az erkölcsi zűrzavart az intrikák, a pornográfia és a család felbomlásának ösztönzésével. A lelkek zűrzavarát a szisztematikus osztálygyűlölettel. S mindezen aberrációk szintéziseként megjelenik és elterjed a terrorizmus. . . Ennek az általános zűrzavarkeltésnek a végső célja azoknak a társadalmaknak a gyengítése, amelyeket a vörös szekta nem ellenőriz, hogy egy alkalmas pillanatban megkaparintsa és a szovjet imperializmus új csatlósaivá változtassa azokat.”⁷

Latin-Amerikában a hatvanas években születtek meg a nemzetbiztonság idézett koncepciója alapján álló újtípusú fasiszta-fasisztoid katonai rendszerek.⁸ (Brazília 1964; Uruguay 1973; Chile 1973; Argentína 1976). A földrész legfejlettebb országaiban létrejött szélsőjobboldali diktatúrák legfőbb jellegzetessége, hogy a társadalom irányítása a hadsereg mint intézmény kezébe ment át. A fegyveres erők az uralkodó osztályok és a fasiszmus sajátos politikai illetve tömegpártjaként, az általuk kidolgozott ideológia alapján, meghatározott hosszú távú stratégiai célok elérése érdekében vették át és a dolgozó tömegek szuperkizsákmányolása, valamint brutális elnyomása révén gyakorolják a hatalmat.

A hadsereg előtérbe kerülésének közvetlen előzményei és okai az érintett országok esetében a függő állammonopolkapitalizmus rendszere ellentmondásainak kiéleződése, struktúráinak válsága, az ehhez kapcsolódó befelé forduló gazdaságfejlesztési politika lehetőségeinek kimerülése, a nemzetközi tőkés munkamegosztásban való hatékony betagozódás és korszerűsítés

⁷ Uo.

⁸ Természetesen ellenkező előjelű példa is akad. A nemzetbiztonság haladó koncepcióját a kontinensen a hatvanas-hetvenes években létrejött progresszív-nacionális katonai rendszerek (Panama 1968; Peru 1968; Bolívia 1971 stb.) képviselik.

történelmi szükségessége, valamint az uralkodó osztályok politikai-gazdasági hatalmát a néptömegek által veszélyeztető fenyegetések voltak. Chilében mindezen tényezőkön túl, különös súllyal esett latba a Népi Egység forradalmi reformpolitikájának a társadalom valamennyi szféráját átfogó, a rendszer jellegének megváltoztatására irányult szerkezetátalakító tevékenysége.

E rezsimnek léte és az általuk a hivatalos politika rangjára emelt „ideológiai határok”, valamint a kölcsönös kontinentális függés elve újabb elemmel egészítette ki a nemzetbiztonság doktrínáját. Az ideológiai határok koncepciója szerint ugyanis az egyes államok közötti határt nem a természetes országhatárok képezik. A valóságos határ az ideológiák között húzódik. Ezért tekinthető jogosult „védelmi intézkedésnek” a más államok belügyeibe való, a társadalmi status quot fenntartani szándékozó imperialista-szubimperialista beavatkozás és a fasizmus exportja is. Álljon itt igazolásképpen egy rövid, a brazil junta által adott megfogalmazás: „A nemzeti szuverenitás merev ortodox koncepcióját abban az időben fogalmazták meg, amikor a nemzetek mind a maguk felelősségére cselekedtek és nem vállaltak semmiféle kötelezettséget közös célok elérésére való együttműködésre. . . . Ma, különösen az amerikai kontinensen, a történelmi fejlődés és az eszmék fejlődése új értelmet visz a nemzetközi jog tételének klasszikus értelmezésébe . . . az államok természetes határai elavultak és helyettük az ideológiai határokat kell előtérbe állítani.”⁹

Ugyancsak brazil megfogalmazásban – Humberto Castello Branco tábornok 1964 júliusában megtartott beszéde alapján vált általánosan – Pinochet által is – elfogadottá a kölcsönös kontinentális függés eszméje, mint a nemzetbiztonság doktrínájának egy alkotóeleme. „Brazília¹⁰ külpolitikája nem lehet független, mert a függetlenség koncepciója csak meghatározott gyakorlati feltételek között érvényesül. A jelenlegi körülmények között, amikor a világon két ellentétes politikai és ideológiai koncepciójú hatalmi pólus áll egymással szemben, a függetlenség megóvása szükségessé teszi a *kölcsönös függőség* bizonyos fokának elfogadását katonai, gazdasági vagy politikai téren is. Külpolitikában Brazília nem kerülheti el az alapvető választást, s ezt a nyugati demokratikus rendszer kulturális és politikai hagyományaihoz való hűségünk szabja meg.”¹¹

Mint látható, a nemzetbiztonság koncepciója az idők folyamán változásokon ment át. Tartalma, „illetékességi köre” kiszélesedett, elmélyült, újabb elemekkel bővült. Ezt ismerték fel a Katonai Junta létét igazolni kívánó

⁹ Béke és Szocializmus 1967. 2. szám 86. old.

¹⁰ Értsd: Argentína, Chile, Uruguay stb.

¹¹ Béke és Szocializmus 1964. 4. sz. 61. old.

chilei teoretikusok is. A diktatúra egyik legnevesebb apologetája, Sergio Miranda Carrington hangsúlyozza például, hogy „Az utóbbi években a nemzetvédelem” elavult koncepcióját gyorsan felváltotta a „nemzetbiztonság” doktrínája.”¹² Carrington különböző jogi érvekkel és fejtegetésekkel végülis a hadsereg bölcs mérlegelésére bízta annak eldöntését, mikor forog fenn a törvényesség és az alkotmányosság megsértésének esete. Ekkor a fegyveres erők önhatalmúlag beavatkozhatnak az eseményekbe, mondja. Pablo Baraona Urzua¹³ gazdasági oldalról vizsgálja a nemzetbiztonságot, s megállapítja: „Kétségtelenül, a nemzetbiztonság tárgya. . . tágabb a terület védelménél. . . A biztonság célja. . . a nemzeti és gazdasági örökség védelme. És ez több, mint a pusztán terület. Ez a nemzeti jövő védelme, amelynek kétségkívül politikai többséget kell alkotnia.”¹⁴ Baraona felfogása tehát – amint ebből az idézetből is kitűnik – olyannyira megegyezik Pinochetével, hogy helyenként a stiláris azonosság határát súrolja. S ez nem a fordító hibája.

A Juntát támogató polgári ideológusok közül Ricardo Cox egyetemi tanár gondolatai a legfigyelemreméltóbbak. Felfogása szerint Chilében a nemzetvédelem egy különleges esetéről van szó. „Általában a nemzetvédelmet azonosítják a külső védelemmel. Ezért a Fegyveres Erők viselik a specifikus felelősséget. A Fegyveres Erők e küldetésének következménye politikai semlegességük; az, hogy nem vesznek részt a politikai életben. . . De szögezzük le, hogy a nemzetet esetenként meg kell védeni belülről is.”¹⁵ S erre, más eszközök és erők híján ismét csak a hadsereg az alkalmas. Az államnak ugyanis a demokráciára épülő közjó eszméjét kell szolgálnia. A demokrácia azonban demagógiává válhat, eltorzulhat, degenerálódhat, mivel „. . . a demokrácia és a demagógia nem formájukban különböznek, az azonos, hanem szellemiségükben; inspirációjuk az, ami annyira különböző és ezért összeférhetetlenek.”¹⁶ A marxizmus az abszolút demagógia, hangoztatja, a közjó és az általános érdekek helyett az osztályharcot hirdeti és összekeveri a többségi osztályt a társadalommal és csoportérdekekre bontja a nemzeti közösség általános érdekét, „a demokrácia – hangsúlyozza – a nép kormányzása képviselői útján, a közjó érdekében”.¹⁷

¹² *Carrington Miranda, Sergio*: Las Fuerzas Armadas en el ordenamiento jurídico chileno. Fuerzas Armadas y Seguridad Nacional. Ediciones Portada. Santiago de Chile, 1973. 40. old.

¹³ Pablo Baraona Urzua egy ideig a Junta gazdasági minisztere is volt.

¹⁴ *Baraona Urzua, Pablo*: Economía y Seguridad Nacional. Fuerzas Armadas y Seguridad Nacional. Ediciones Portada. Santiago de Chile, 1973. 151. old.

¹⁵ *Cox, Ricardo*: Defensa Social Interna. Fuerzas Armadas y Seguridad Nacional. Ediciones Portada. Santiago de Chile, 1973. 73. old.

¹⁶ Id. mű, 77. old.

¹⁷ Id. mű, 94. old.

A Ricardo Cox-féle demokráciát meg lehet védeni a normális intézményesség segítségével, de kivételes úton is. Chile – s tegyük hozzá – a latin-amerikai új típusú (fasiszta) katonai diktatúrák esetében ez utóbbiról van szó.

Mindezeknek a tényezőknek a figyelembevételével hogyan összegezhajük e rendszerek elvi alapját képező ideológia fő jellegzetességeit?

A hatvanas években a latin-amerikai kontinensen előtérbe kerülő, az USA imperializmus, a nemzetközi monopoltőke és a helyi oligarchia legreakciósabb köreinek érdekeit megfogalmazó doktrina legfontosabb jellemzője: a jelzett időszakban a világgazdasági változások, a nemzetközi és a hazai politikai-ideológiai viszonyok, és osztályharc kihívásaira a politikai elmélet terén adott reakciós, ellenforradalmi válasz. Lényeges vonása a nemzetbiztonság e koncepciójának az antimarxizmus, a demokrácia és szovjetellenesség, a tekintélyuralmi-fasiszta államberendezkedés megteremtésére irányuló törekvés, a nacionalizmus konzervatív-, szélsőséges, agresszív változata, az osztályharc tagadása, valamint a geopolitikaóhoz és a „klasszikus fasizmus” gondolatvilágához kapcsolódó faji elemek megjelenése és a szerves állam szociál-darwinista felfogása.

A nemzetbiztonság doktrinája jelenlegi világunkat ideológiailag két kibékíthetetlen részre – nyugati kereszténységre és keleti kommunizmusra – osztja. Köztük – hirdeti – permanens, totális és globális háború folyik. A modern technika azonban nem tesz lehetővé közvetlen konfrontációt az ellentétes felek főerői között, mert ez az emberiség kipusztulásával fenyeget. E koncepció szerint az ellenségesség a belső felforgató tevékenységben ölt testet. A latin-amerikai országok oly mértékben tárgyai a belső felforgatásnak, amilyen mértékben „a nyugati” politikai tömb részei a nemzetközi kommunizmus elleni harcban. Ezért a valóságos határvonal nem az egymással kölcsönös függésben lévő latin-amerikai országok, hanem az eltérő ideológiák között húzódik. E nemzetek és társadalmak biztonsága állandó veszélyben van, mert hatalmas külső erők (szovjet-imperializmus) bizonyos belső erőket felhasználva (kommunista pártok pl.), azok beszívargása révén támadják ezen államok stabilitását és létét. „Következésképpen nincs más alternatíva, minthogy a Fegyveres Erők átvegyék az állam politikai vezetését a nemzeti jelleg megóvását és a biztonság megvédését.”¹⁸

A nemzetbiztonság doktrinájához a legszorosabban kapcsolódik a latin-amerikai hadseregek katonai akadémiáin kidolgozott geopolitika elmélete is. Ez – amint arra már utaltunk – a szociáldarwinizmus jegyében az államot biológiai organizmusként fogja fel, s a földrajzi-éghajlati viszonyokból és

¹⁸ *Briones, Alvaro: Economía y Política del fascismo dependiente. Siglo XXI. Editores S. A. Mexico, 1978. 306. old.*

körülményekből von le a társadalmi-politikai berendezkedésre, valamint az egyes emberfajok és civilizációk sajátosságaira, alsóbb és felsőbbrendűségére vonatkozó következtetéseket. Emellett a geopolitika a nemzetbiztonsághoz kapcsolja az uralkodó körök agresszív, hódító, terjeszkedő törekvéseit is: „. . . a geopolitika számára az állam nem valamiféle törvényesen létrehozott szerkezet, – írja Pinochet –, hanem éppen ellenkezőleg, úgy tekinthető, mint egy organizmus. Él! Alá van vetve bizonyos törvényeknek, természeti behatások alanya, éppen úgy, mint bármilyen más állati szerkezet. Következésképpen egy állam esetében is tapasztalhatók bizonyos jelenségek: a születés, a növekedés, a halál, a kiterjeszkedés, a betegség és megöregedés, mint minden élőlénynél.

. . . a szerves állam koncepciója, annak szuperszemélyiségként, mint a társadalmi fejlődés legmagasabb fokaként való figyelembevétele a geopolitika elfogadott, szerves része.”¹⁹ Pinochet organikus államfelfogása természetesen nem hat az újdonság erejével. A chilei junta vezére átveszi Rudolf Kjellen svéd geopolitikus *Az állam mint organizmus* című 1916-ban megjelent könyvének gondolatait. A legszorosabban kapcsolódik továbbá a német – később a náci – geopolitikai iskola Ratzel és Haushofer képviselte felfogásához is. Pinochet az állam növekedése, terjeszkedése, fejlődése koncepciójának elfogadásával ugyanis eljut az „élettér elmélet” (*espacio vital*) hirdetéséig. Nagy gondot fordít a továbbiakban e kivételes helyzetben lévő hatalmi szervezet vizsgálatára.

Szerinte három államalkotó tényezőről beszélhetünk. A térről vagy területről, az ott élő népességről avagy embertömegről, – amelyek között a vér-föld kettős eleme sajátos lelki kapcsolatot teremt – s a szuverenitásról. Az utóbbi az állam-nemzetet formáló nép és terület viszonyban az öszekötő láncszem szerepét tölti be. Az állam ugyanakkor „. . . szerkezetében egy amőba felépítéséhez hasonló”²⁰ – írja. Mint sejt rendelkezik egy külső réteggel, burokkal (határ), egy központi maggal (*heartland-nucleo vital-életközpont*) és egy közbenső övezettel (*hinterland-hátország*). Mivel az állam többsejtű élőlény, a negyedik szerkezeti elem a kommunikációs hálózat, az, amelyik az idegpályákhoz és a véredényrendszerhez hasonlóan biztosítja e részek közötti kapcsolatot.

A meglepő asszociáció-sor ellenére Pinochet azt állítja, hogy „A geopolitika a politikatudományok egy ága, amely földrajzi, szociológiai, gazdasági, stratégiai és katonai ismereteken alapul, ismeri a múltat és a jelent, együttesen tanulmányozza egy meghatározott területen szervezett ember-

¹⁹ *Pinochet, Augusto: Geopolítica. Editorial Andrés Bello, Santiago de Chile 1974. 208. old.*

²⁰ *Id. mű, 30. old.*

tömeg életét és fejlődését, elemzi sokoldalú és kölcsönös hatásait (vérföld), hogy következtessen céljaikra, tanulmányozza terveiket, a nép jövőbeni nagyobb jóléte és boldogsága céljából.”²¹

Van azonban egy másik funkciója is a geopolitikának. Ennek lényege, hogy „. . . a politikai vezető számára olyan tudományt hozott létre, amelyet az felhasznál annak a politikai célnak a meghatározására, — s itt visszakanyarodunk az előző idézet gondolatmenetéhez —, amely az általa vezetett nép boldogságának és jólétének eléréséhez szükséges.”²²

A hivatkozásokból egyértelművé válik a társadalmi biologizmus tézisének tarthatatlansága mellett a kifejtett gondolatok demokrácia-ellenessége, reakciós, expanziós töltése és a Führer-elv egyfajta megjelenése.

Pinochet tábornok politikai filozófiájában azonban megjelennek — s szintén a német hatást tükrözik — a fajelmélet földrajzi-természeti viszonyokból levezetett tételei is. A minőségi értékhierarchia csúcsára ő is a fehér embert helyezi. Ám e csoporton belül is különbséget tesz fejforma, haj és szemszín alapján az északi faj egyedei (germánok — Sz. I.) és a kelta-szlávok között. Megállapítása szerint más-más fajok esetében ugyanaz a földrajzi környezet az embercsoportok értékeitől függően eltérő eredményekhez vezet. „Miközben a hosszúkás fejformájú szőkék filozófusokat, gondolkodókat, művészeket stb. produkáltak, addig ugyanazon zónában a rövid koponyájú kelta-szlávok nem értek el olyan szellemi csúcspontot.”²³

Saját országában — hangoztatja — „hála a chilei klimatikus viszonyoknak a fekete faj nem fejlődött.”²⁴ Helyette „A XIX. században az indián-spanyol egység eredményeképpen összekeveredve különböző külföldi fajokkal, jött létre egy sajátos fizikai, erkölcsi és intellektuális karakterrel rendelkező fajta, amelyet találónan chilei fajnak nevezhetünk.”²⁵

Arról ugyan nem nyilatkozik, hogy hol foglal helyet ezen az értékskálán a „sajátos fizikai, erkölcsi és intellektuális karakterrel rendelkező” chilei fajta. Feltételezzük azonban — a tábornok és a más politológus honfitársai kijelentéseiből arra következtethetünk, hogy hazájuk népét a legmagasabb kategóriába sorolják. Erre utalnak a chilei hadsereg háborús hagyományainak dicsőítése, a kiválasztott harcos felsőbbrendű népre történő hivatkozás. Ezt hangsúlyozza a Nemzeti Gondolat című gyűjteményes kötetben megjelent

²¹ Id. mű, 44. old.

²² Id. mű, 23. old.

²³ Id. mű, 148. old.

²⁴ *Pinochet, Augusto: Síntesis Geografía de Chile 2 a ed. Aumentada y corregida. Instituto Geográfico Militar. Santiago de Chile, 1963. 59. old.*

²⁵ Id. mű. 57. old.

tanulmányában Enrique Campos Menendez is, aki leszögezi: „Semmi kétség. . . a chilei háborús nemzet.”²⁶

Saját népe szupremációjának hangoztatásából egyenesen következik a katonai hatalomátvétel első percétől fenn hirdetett „a kontinens első nemzetei egyike hivatás” betöltésének szükségessége, valamint Chile földrajzi helyzetéből adódóan a Csendes-óceán déli részén a tengeri hatalom megszerzése. A geopolitika más képviselőihez hasonlóan szoros összefüggést tételez fel Pinochet az éghajlati-domborzati viszonyok és az emberi fajok képessége, jelleme, civilizációja, kultúrája, valamint az általuk létrehozott államok jellege, ereje, és nagysága között. „A hegyvidéki népek – írja – hagyomány tisztelők, elleneznek minden reformot; individualizmus lakozik bennük; a függetlenség szellemével rendelkeznek és vitézül ellenállnak mindenféle hódító vagy expanzív törekvésnek.”²⁷ Az általuk létrehozott államokat a politikai regionalizmus (Svájc, kantonrendszer) és a nagy autonómia (görög poliszok) jellemzi. Szeparatisták. Nehéz velük egységes köztársaságot teremteni. Ezzel szemben a síkságok és az ott élő népek alkalmasak a nagy kiterjedésű birodalmak létrehozására. „Közismert – írja Pinochet –, hogy a síkságok lakossága szívesen fogad minden újítást még akkor is, ha nem fűződik hozzá igazi érdekük, sem hasznuk. Felületesebb lelkeség irányítja tetteiket. . . és számtalan esetben lemondanak sajátos alkatukról a külföldi hódító javára.”²⁸ Szerephez jutnak az emberfajta minőségi tulajdonságainak és államaik fejlettségének meghatározásában a folyók, a tengerek, a hőmérsékleti viszonyok, a flóra és a fauna, valamint a rendelkezésre álló anyagi javak bősége avagy éppen szükségessége is. Mivel az államok autarchiára törekszenek, ezeknek a tényezőknek nagy a jelentőségük az élettérhez jutás szempontjából.

Rendkívül fontos végezetül az emberi fajok között a civilizáció és a kultúra terén fennálló különbség. Ez még talán a biológiai meghatározottságnál is nagyobb jelentőségű – fejtegeti Pinochet. Egy nép igazi lelkesége a kultúrában lelhető fel. A kultúra ugyanis nem más – figyelmeztet –, mint „. . . azon szellemi ismeretek és anyagi vívmányok összessége, amelyet az embercsoportok az idők folyamán állandó fejlődés útján elértek és amelyet nemzedékről-nemzedékre átörökítettek.”²⁹

A kultúra adja tehát az emberfajok igazi lelkeségét. A civilizáció ezzel szemben a tanult mechanizmusok összessége.

²⁶ *Campos Menendez, Enrique: Las perspectivas del nacionalismo. Pensamiento Nacionalista. Editora Nacional Gabriela Mistral Ltda. Santiago de Chile 1974. 12. old.*

²⁷ *Pinochet, Augusto: Geopolítica. Editorial Andres Bello, Santiago de Chile, 1974. 82. old.*

²⁸ *Id. mű, 83. old.*

²⁹ *Id. mű, 149. old.*

Minden nemzet-állam arra törekszik, hogy előrehaladjon a biztonságos fejlődés útján. Ehhez magasan kvalifikált kiváló egészséges ember-sejtekre van szükség. A politikai vezetésnek gondolnia kell ezért az adott népesség minőségének javítására is. „Ha szükséges – hangsúlyozza – bevándorlókat kell hozni, hogy e folyamat az állam számára kedvező legyen, hogy ezek gyökeret verjenek a területen, vérük keveredjen az őslakosokéval, eszköz-ként javítva ezáltal a népesség faji értékét.”³⁰

Fejtegetéseinket e ponton lezárjuk. Befejezésül két dolgot szeretnénk hangsúlyozni. Az első: a nemzetbiztonság reakciós felfogása és különösen a (pinocheti) geopolitika vázolt tételei megerősítik az irracionális filozófiájáról Lukács György által írottakat: „... a filozófia színvonal-süllyedése társadalmilag meghatározott szükségszerű jelenség. Nem Rosenberg filozófiai személyiségének alacsonyabb értéke döntő, teszem, Nietzschehez képest. Ellenkezőleg: épp erkölcsi és értelmi alacsonyabbrendűségénél fogva lett Rosenberg a nemzeti szocializmus alkalmas ideológusává. Ha pedig a fent jelzett stratégiai visszavonulás Nietzschehez vagy Spenglerhez ismét filozófiai offenzívává erősödne, élharcosa – történeti szükségszerűséggel – filozófiailag még alacsonyabb színvonalat képviselne, mint Rosenberg: egészen függetlenül személyes képességeitől, ismereteitől stb. Mert egy ideológus filozófiai színvonalát végső fokon az határozza meg, milyen mélyen képes korának kérdéseibe behatolni, s ezeket a filozófiai absztrakció legmagasabb csúcására emelni, mennyire engedi meg annak az osztálynak az álláspontja, amelynek talaján áll, hogy ezekben a kérdésekben a mélységbe és legvég-sőig hatoljon.”³¹

Lukács György szavai e vonatkozásban is annyira lényegre érintőek, hogy Rosenberg helyett akár Pinochetet, Nietzsche helyett akár Rudolf Kjellent, Spengler helyett akár Golbery do Couto e Silva is mondhatnánk.

A másik általunk hangsúlyozni kívánt dolog: a nemzetbiztonság doktrínája, és a geopolitika társadalmi hatásával kapcsolatos. Ismerve, elfogadva és egyetértve a lukácsi gondolatokkal, mégsem intézhetjük el egyszerű kéz-lyegintéssel ezt az ideológiát és ezt az áltudományt. Többek között azért nem, mert hatalmas, – jóllehet erőszakon alapuló – anyagi erő áll mögöt-tük és hatásosan alkalmazott manipulációval tömegbefolyásra is szert tesz-nek és tehetnek. Erre pedig azért is módjuk van, mert a társadalmi-gazdasági fejlődés valóságos problémáira (elmaradottság, növekedés, fejlődés, bizton-ság, jólét, közjó, az állam szerepe e folyamatban, stb.) adnak – ámbár fél-revezető és hamis –, de átmenetileg hatásosnak tűnő és hihető válaszokat.

Éppen ezért elengedhetetlenül szükséges és fontos ezeknek az ideoló-giáknak a sajátosságait, ellentmondásait, társadalmi bázisát valamennyi eset-ben egyedileg feltárni és vizsgálni.

³⁰ Id. mű, 148. old.

³¹ Lukács György: Az ész trónfosztása. Magvető, 1978. 14. old.

LA DOCTRINA DE SEGURIDAD NACIONAL Y LA GEOPOLITICA EN LA
IDEOLOGIA DEL RÉGIMEN FASCISTA DE CHILE

En la lucha de clases de envergadura internacional las cuestiones ideológicas desempeñan un papel relevante. El pasar a primer plano de éstas es claramente observable en nuestros días. Esta constatación es válida para América Latina también, donde desde principios de los años sesenta la doctrina de la seguridad nacional y la geopolítica ligada a ella adquirieron una importancia particular con la exigencia de una teoría política general.

Para los medios dominantes de América Latina en aquel entonces llegó a tener una importancia decisiva la definición de las correlaciones, del contenido y de los factores perjudicadores de la seguridad y del desarrollo. Para definir éstos, ellos recibieron además del apoyo económico, política y militar una ayuda ideológica de los Estados Unidos.

La concepción reaccionario de la seguridad nacional — cuyo contenido iba modificándose en el transcurso del tiempo — puede ser considerada como una respuesta antirrevolucionaria dada en el terreno de la teoría política a los desafíos de los cambios de la economía mundial, a los de las condiciones interiores política-ideológicas y a los de la lucha de clases.

Está en un vínculo estrecho con la doctrina de la seguridad nacional la teoría de la geopolítica, elaborada en las academias militares de los ejércitos latinoamericanos que está teñida por la influencia del sueco Kjellen y de los alemanes nazis Ratzel y Haushofer también.

La ponencia analiza estos dos elementos importantes del sistema de teorías del fascismo de Chile.